

*Державний науково-методичний центр
змісту культурно-мистецької освіти*

«СХВАЛЕНО»

Науково-методичною радою
Державного науково-методичного центру
змісту культурно-мистецької освіти
Протокол № 2
від «15» червня 2026 р.

**Навчальна програма з навчальної дисципліни
«ВИТИНАНКА»
елементарного підрівня початкової мистецької освіти
з образотворчого мистецтва (станкового та декоративного),
варіативний складник / факультативна форма**

Київ – 2026

Навчальна програма з навчальної дисципліни «Витинанка» елементарного підрівня початкової мистецької освіти з образотворчого мистецтва (станкового та декоративного), варіативний складник / факультативна форма. Вид. 2-ге, допов. Київ, 2026, 60 с.

Укладачі:

Гурова Олена Філатівна – спеціалістка вищої категорії, викладачка-методистка, викладачка КЗСМО «Художня школа № 1 ім. О. Васякіна» КМР;

Любас Валерій Іванович – спеціаліст вищої категорії, старший викладач, викладач КЗСМО «Музична школа № 3» КМР, член Національної спілки майстрів народного мистецтва України;

Любас Маріанна Анатоліївна – спеціалістка вищої категорії, викладачка-методистка, викладачка КЗСМО «Музична школа № 3» КМР, членкиня Національної спілки майстрів народного мистецтва України;

Телушко Ганна Володимирівна – спеціалістка першої категорії, викладачка КЗСМО «Художня школа № 1 ім. О. Васякіна» КМР;

Вороніна Марина Вікторівна – старша наукова співробітниця відділу наукового забезпечення змісту культурно-мистецької освіти ДНМЦЗКМО, кандидатка педагогічних наук.

Рецензенти:

Корчинський Василь Леонтійович – художник-графік; майстер витинанки, живопису та декоративної скульптури; член Національної спілки художників України;

Сліпич Юлія Володимирівна – директорка КЗСМО «Дитяча художня школа» Херсонської міської ради, кандидатка педагогічних наук, заслужена діячка мистецтв України;

Соловей Олесь Васильович – доцент Національної академії образотворчого мистецтва та архітектури, заслужений діяч мистецтв України, кандидат мистецтвознавства, член Національної спілки художників України;

Удріс Ірина Миколаївна – доцентка кафедри образотворчого мистецтва та декоративно-прикладного мистецтва і дизайну КДПУ, кандидатка мистецтвознавства, членкиня Національної спілки художників України, членкиня Спілки дизайнерів України.

ВСТУП

Українське народне мистецтво відіграє особливу роль у формуванні національної ідентичності та естетичної культури здобувачів мистецької освіти різних рівнів / підрівнів. У ньому найяскравіше відображено та найкраще збережено традиційні мистецькі прийоми нашого народу, втілені у високохудожній образній формі, доступній для сприйняття та розуміння. Водночас народне мистецтво постає ефективним засобом розвитку та самореалізації викладача образотворчого / декоративного мистецтва.

Проблемі використання народної художньої творчості в навчанні та вихованні присвячені праці класиків вітчизняної педагогіки.

О. Духнович (1803–1865) вважав залучення дітей до народної творчості важливим засобом виховання працею, відстоював позиції українського просвітництва, пропагував гуманні методи навчання з використанням наочності та забезпеченням самостійності учнів.

К. Ушинський (1823–1870) обґрунтував принцип народності як своєрідності кожного народу, зумовленої його історичним розвитком і географічними умовами. Автор стверджував: «Виховання, створене самим народом і побудоване на народних основах, має ту виховну силу, якої немає в найкращих системах, побудованих на абстрактних ідеях або запозичених в іншого народу».

Г. Ващенко (1878–1967) визначав традиційний український ідеал людини та народно-творчий здобуток України як золотий фонд виховання. Вчений наголошував, що художня творчість українського народу розкриває ідеал українця, а метою виховання має бути розквіт духовної культури, народного мистецтва, освіти.

С. Русова (1856–1940) стверджувала, що залучення дітей до українського народного мистецтва формує їхнє художньо-образне мислення та естетичне сприйняття: «Нація народжується лише на рідному ґрунті».

В. Сухомлинський (1918–1970) підкреслював, що використання народних художніх творів робить людину духовно багатою, гармонійно розвиненою, носієм генетичної пам'яті українського народу. Видатний педагог підкреслював важливість особистого прикладу викладача: коли наставник сам займається народним мистецтвом, йому легше пробудити в учнів інтерес до творчості.

Отже, мистецтво, створене народом, є прикладом справжньої творчості. У ньому відбивається самотутня поетичність, фантазія, мислення, мудрість народу. Воно виховує найкращі риси характеру: чесність, доброту, патріотичність, любов до природи, життя, людей, праці та краси.

Усе це стосується, зокрема, і мистецтва витинанки. Народна витинанка найчастіше створювалася на селі. Це була чи не найпоширеніша, після розпису, прикраса оселі та вікон: «голуби», «квіти», «вазони», «хрестики», «Дерева життя» тощо. Лаконічні, стримані, гармонійні – вони несли у собі сакральний зміст і красу. Казали, «як у хаті витинанка, то й добро стоїть на ганку». Наприкінці XIX сторіччя витинанка з села прийшла до міста – нею зацікавилися дослідники, педагоги. Мистецтво витинанки було включено до

навчальних програм шкіл та інших культурно-просвітницьких закладів України, проводилося багато виставок (м. Тернопіль, м. Львів та інші).

Українські народні витинанки – яскравий, своєрідний вид народної декоративної творчості, що має глибокі й багаті традиції, їм притаманні: дзеркальна симетрія; силуетне узагальнення зображення; чіткий візерунок; лаконізм форми; обмеженість деталей; спокійний, рухомий ритм; відсутність натуралізму; логічна відповідність між формою, матеріалом і технікою виготовлення, присутність давніх знаків та символів.

У наш час народна витинанка – це джерело для пошуків і використання в мистецтві оформлення книг, сценічному оформленні вистав (Київський драматичний театр ім. Лесі Українки, художник Л. Безпальча «Хоробрий кравчик»), у дизайні поліграфічної продукції, в оздобленні одягу, декоруванні тканин, як ескізи вишивок, художніх виробів з металу тощо.

Висока декоративна якість вирізування, легкість виконання малюнків цією технікою визнана художниками-педагогами важливою для художнього виховання, як засіб для ознайомлення з формою, розуміння кольору і розвитку смаку.

Виготовлення орнаментів витинанок привчає шукати досконалі пропорції, силует, форму, наочно демонструє виникнення будь-якого візерунка дзеркального рапорту. Витинанки демонструють основи композиції і принципи рапортної організації орнаментів. Різноманітні типи симетрії витинанок мають прямі аналогії з орнаментальною структурою інших видів декоративного мистецтва, тому техніка витинанки наочно показує учням «роботу» прямого і дзеркального рапорту у створенні будь-якого візерунка. Вони отримують найзагальніші уявлення про просте і складне, про закінчене і нескінчене, про закрите і відкрите, про розчленоване і цільне, про ажурне і силуетне, про чітко упорядковане і природно вільне тощо. Витинанка здатна допомогти у вирішенні таких завдань, як компонування у форматі, відтворення характеру лінії, поняття плями, силуету, симетрії, фактури, контрасту-нюансу, ритму. Вона сприяє розвитку образного, асоціативного мислення, розвитку дрібної моторики, фантазії, вихованню національного світогляду.

На прикладі витинанки можна пояснити учням такі композиційні закони як: рівноваги, єдності і супідрядності, ритму, контрасту, нюансу, тотожності, пропорцій (зв'язків частин і цілого), наявності композиційного центру, домірності всіх частин композиції між собою і до цілого, цілісності.

Можна з впевненістю стверджувати, що одним з важливих напрямів, що вдосконалює методологічні основи художньо-естетичного виховання учнів, є творчий процес створення витинанок або вириванок.

Формування загальної естетичної культури молодого покоління в системі спеціалізованої мистецької освіти України передбачає виховання всебічно розвиненої творчої особистості, формування свідомої громадянської позиції та почуття національної ідентичності, естетичних та моральних цінностей, розвиток розумової діяльності учнів мистецьких шкіл. Важливу роль в цьому відіграє впровадження в освітній процес навчального матеріалу, що базується на ґрунтовному вивченні тенденцій розвитку сучасного мистецтва, а також

осмисленні сутності кращих зразків культурної спадщини українського народу. Одним із елементів естетичної культури українського народу і носієм національних традицій є мистецтво витинанки.

Після деякого спаду розвитку, зникнення з українського побуту, з другої половини ХХ століття розпочався процес відродження мистецтва витинанки завдяки діяльності професійних художників та майстрів народного мистецтва. Активне впровадження цієї декоративної техніки педагогами мистецьких шкіл у навчальний процес відіграє важливу роль у відродженні традицій українського народного мистецтва, сприяє формуванню естетичної культури здобувачів освіти мистецьких шкіл.

Навчальна програма «Витинанка» варіативного складника освітньої програми елементарного підрівня початкової мистецької освіти з образотворчого мистецтва (станкового та декоративного), далі – *навчальна програма*, реалізує комплексну модель, що містить мету, зміст, методичні засади викладання та дидактичні додатки.

Оскільки освітній процес відбувається на основі тісних міжпредметних зв'язків, послідовного та одночасного засвоєння нормативного змісту навчальних дисциплін за типовою освітньою програмою «Образотворче мистецтво (станкове та декоративне)» елементарного підрівня початкової мистецької освіти, **метою** навчальної дисципліни «Витинанка» варіативного складника є: популяризація та відродження традицій українського мистецтва витинанки; набуття початкового досвіду самостійної творчої діяльності в техніці витинанки та вириванки; формування вміння аналізувати твори мистецтва за художніми та технологічними якостями, створювати композиції за власним творчим задумом на основі осмислення сутності традиційного народного мистецтва витинанки.

Опанування навчальної програми сприяє розвитку в учнів образного мислення та творчого чуття, набуттю ними естетичного досвіду в процесі активної мистецької діяльності (мистецько-виконавської практики), створенню мистецьких творів відповідної складності, застосуванню різноманітних засобів художньої виразності в діяльності, відповідно до їхнього віку, творчих здібностей, психічного розвитку, а також продовженню ними здобуття початкової художньої освіти на наступному підрівні.

Методичні засади викладання – особистий досвід укладачів навчальної програми з дисципліни «Витинанка» у закладах мистецької освіти. Програмовий матеріал сформовано, зокрема, на основі досвіду, обмін яким відбувався під час засідань на конференціях / семінарах та був відображений в друкованих матеріалах цих заходів (наприклад, Всеукраїнського з міжнародною участю науково-методичного семінару з проблем розвитку початкової мистецької освіти (образотворче та декоративне мистецтво, дизайн) 2019 року). У межах цих заходів відбувалося спілкування майстрів витинанки, проходили всеукраїнські конкурси, які відображали цілісну картину навчання цьому мистецтву, та сприяли переосмисленню цілей, змісту та методів роботи з учнями, удосконаленню авторських методик викладання.

Упродовж більш ніж 10 років укладачі навчальної програми були серед організаторів всеукраїнського конкурсу витинанки (2015, 2017, 2019, 2021, 2023 рр.). За цей період у конкурсі взяли участь 1454 учні з 1548 роботами. У межах конкурсу витинанки проходили семінари, де досліджувалися проблеми співіснування та взаємовпливів народного й академічного мистецтва. Під час проведення круглих столів розглядалися питання щодо різновидів витинанки за темою, сюжетом, структурною побудовою та технікою виконання, традиції створення витинанки, значення витинанки в сучасній художній практиці, повернення до традиції. Відбулася низка виставок: персональних – Юлії Дунаєвої, Наталі Сташкевич, Василя Корчинського та гуртових – дванадцяти майстрів витинанки з України (А. Пушкарьов, В. Корчинський, О. Шинкаренко, Т. Крамаренко, Г. Пушкарьова, Ю. Датченко, І. Зяткіна, І. Кузьменко, К. Каркадим, С. Алієв-Ковика, В. Любас, М. Любас) та майстрів інших країн; виставка витинанок з приватних колекцій майстрів України, Литви, Польщі, Китаю, Малайзії, Німеччини.

Серед укладачів представлені викладачі, які в повному обсязі впроваджували зміст навчальної програми в освітній процес та опрацьовували його з учнями елементарного підрівня початкової мистецької освіти в декількох школах Кривого Рогу. Власна методика викладання мистецтва витинанки укладачів навчальної програми Любас М.А. та Любаса В.І. базується на досвіді персональної творчої діяльності як членів Національної спілки майстрів народного мистецтва України. Гурова О.Ф. є укладачем навчальної програми з шестирічного курсу дисципліни «Витинанка (предмет за вибором)» для художньої школи, художнього відділення закладу початкової спеціалізованої мистецької освіти, яка була затверджена Управлінням культури виконкому Криворізької міської ради у 2017 році. Телушко Г.В. крім практичного опрацювання змісту навчального матеріалу, виконала обробку фотоматеріалів та дизайн додатків до навчальної програми. Навчальна програма укладалась за редакцією та науковою консультацією Вороніної М.В.

У другій доповненій редакції навчальної програми зміст та цілі в значній мірі було переосмислено, розширено та підкріплено додатковим практичним досвідом роботи з учнями в класах укладачів навчальної програми. З метою унаочнення змісту та результатів навчання за цією навчальною програмою готується електронний наочний посібник для елементарного підрівня початкової мистецької освіти.

Поточний контроль опанування змісту навчальної програми проходить регулярно за результатами роботи на уроці та по завершенню вивчення матеріалів підмодуля / модуля. Підсумковий контроль – наприкінці семестру / півріччя та відповідного року навчання.

Специфіка вивчення мистецтва витинанки передбачає необхідність надання учням теоретичних знань та підкріплення їх великою кількістю візуального матеріалу, який можна знайти на сайтах цільового призначення, перш за все на сайті «Українська витинанка». Якість навчання залежить від декількох факторів, зокрема від можливості отримати достовірну інформацію

в інтернеті, а також продемонструвати учням дидактичний матеріал, підготовлений викладачем.

Форми та види навчальних занять, які застосовуються під час викладання навчальної дисципліни співпадають з рекомендованими формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять, визначених типовою освітньою програмою елементарного підрівня з образотворчого мистецтва (зокрема, дистанційною формою навчання).

Представлена навчальна програма є першою частиною повного одинадцятирічного курсу навчальної дисципліни «Витинанка», який охоплює всі підрівні початкової мистецької освіти.

**СТРУКТУРА МОДУЛІВ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ВИТИНАНКА»
елементарного підрівня початкової мистецької освіти,
варіативний складник**

Перший рік навчання

Модуль 1. Витинанка як вид декоративного мистецтва.

Модуль 2. Силуетність – основа витинанки.

2.1. Силуетне мистецтво та «тіньові фігурки» як різновид паперотворення.

2.2. Силуетне зображення природних форм.

2.3. Створення простого орнаменту.

Модуль 3. Одинарна (осьова) симетрична витинанка.

Модуль 4. Розеткова одинарна дольова витинанка в колі та у квадраті.

Модуль 5. Одинарна осьова симетрична вириванка.

5.1. Симетрична вириванка з рослинними мотивами.

5.2. Симетрична вириванка із зооморфними мотивами.

5.3. Симетрична вириванка з антропоморфними мотивами.

5.4. Симетрична вириванка із символічними мотивами.

Другий рік навчання

Модуль 6. Витинанка-іграшка.

6.1. Творчість Сергія Танадайчука.

6.2. Витинанки-іграшки за шаблоном (кінь, корова / бик, кіт, коза тощо).

6.3. Витинанка-іграшка за власним задумом (міфічні створіння та символічні образи).

6.4. Використання витинанки-іграшки для створення композиції «Витинанкова казка».

Модуль 7. Багатоколірна складна накладна вириванка.

Модуль 8. Багатоколірна аплікативна композиція в техніці виривання (підсумкова робота).

Третій рік навчання

Модуль 9. Перетворення природних форм на декоративні образи в традиціях української витинанки.

Модуль 10. Створення ритмічних композицій зі стригунців (одинарна дольова витинанка у квадраті).

Модуль 11. Одинарна стрічкова витинанка (лиштва).

Модуль 12. Декоративна композиція з одинарної осьової, дольової у квадраті та стрічкової витинанок.

Четвертий рік навчання

Модуль 13. Одинарна стрічкова витинанка (лиштва). *Продовження модуля 11.*

Модуль 14. Складна накладна (розеткова) витинанка в колі та у квадраті.

Модуль 15. Складна складена (поліхромна) витинанка / вириванка.

Модуль 16. Універсальні символи українського народного мистецтва.

Модуль 17. Килимова композиція у витинанці (підсумкова робота).

НОРМАТИВНИЙ ЗМІСТ, ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Перший рік навчання. Завдання: ознайомлення з історією виникнення мистецтва витинанки; вивчення основних матеріалів та інструментів для створення витинанки; розпізнавання найпоширеніших традиційних українських мотивів витинанки та основних характеристик форми (а саме: пляма і силуетність окремої деталі, її розмір та колір); визначення базових композиційних засобів витинанки (а саме: симетрія, стилізація та ритм); опанування елементарних технічних прийомів вирізування та виривання; відтворення / створення нескладної декоративної композиції в матеріалі за допомогою викладача.

Розподіл змісту навчальної програми за модулями першого року навчання

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 1. Витинанка як вид декоративного мистецтва.	<p>Відвідування виставок, музеїв.</p> <p>Ознайомлення з історією виникнення та розвитку мистецтва витинанки (роботи Г-К. Андерсена).</p> <p>Загальні особливості витинанки (силуетність, симетрія, стилізація, відсутність реалістичного зображення тощо).</p> <p>Ознайомлення з творчістю провідних майстрів витинанки (А. Пушкарьов, С. Алієв-Ковика, І. Зяткіна, І. Кузьменко, К. Каркадим, В. Корчинський О. Шинкаренко та ін.) на основі перегляду відеоматеріалів.</p>	1	<p>Розповідає про власні враження від побачених зразків витинанки. Називає вивчені приклади витинанки в українському мистецтві та побуті. Зацікавлено розглядає приклади витинанок до прочитаних казок.</p> <p>Знає та називає вивчені загальні особливості витинанки.</p> <p>Знає та називає прізвища вивчених провідних українських майстрів витинанки.</p>

	<p>Навчально-творче завдання¹ на відтворення нескладних елементів витинанок, що розглядалися на занятті (елемент за вибором учнів, наприклад, «зубчики», «промінчики», «посмішка», «віконечко» тощо).</p> <p>Робочі матеріали та інструменти: папір кольоровий формату А5 та А4, простий олівець, гумка, ножиці, клей, серветка тощо.</p>		<p>Уміє відтворити прості елементи розглянутих витинанок за допомогою викладача.</p>
<p>Модуль 2.</p> <p>Силуетність – основа витинанки.</p>		6	
<p>2.1. Силуетне мистецтво та «тіньові фігурки» як різновид паперотворення.</p>	<p>Організація робочого місця. Матеріали та інструменти (папір, олівець, гумка, ножиці, клей тощо).</p> <p>Правила техніки безпеки праці.</p> <p>Відмінності між силуетним мистецтвом (на прикладі творів Г. Нарбута, П. Пікассо, А. Матісса) та витинанками (на прикладі творів О. Салюка, С. Алієва-Ковики, І. Мазурок-Покиданець та ін.).</p> <p>Навчально-творче завдання на набуття базових умінь створення витинанки (складання паперу, малювання мотиву, вирізування, наклеювання).</p> <p>Робочі матеріали та інструменти: папір</p>	2	<p>Організовує робоче місце за допомогою викладача.</p> <p>Дотримується правил техніки безпеки.</p> <p>Описує та розрізняє вивчені приклади творчих робіт (силуетне мистецтво та витинанку).</p> <p>Відтворює вивчені базові вміння створення витинанки.</p>

¹ У навчальній програмі передбачено можливість використання ускладнених навчально-творчих завдань за умови відповідного рівня підготовки учнів та уточнення результатів навчання.

	кольоровий формату А5 та А4, простий олівець, гумка, ножиці, клей, серветка тощо.		
2.2. Силуетне зображення природних форм.	<p>Ознайомлення з поняттями «силует», «стилізація зображень».</p> <p>Навчально-творче завдання на створення стилізованого зображення простих природних форм та їхнього відтворення у витинанці (наприклад, рослини, комахи, тварини, риби, птахи тощо).</p> <p>Робочі матеріали та інструменти: папір кольоровий формату А5 та А4, простий олівець, гумка, ножиці, клей, серветка тощо.</p>	2	<p>Називає що таке «силует», розрізняє реалістичне та стилізоване зображення.</p> <p>Має елементарні навички зображення та відтворення стилізованих природних форм.</p>
2.3. Створення простого орнаменту.	<p>Ознайомлення з поняттями «орнамент» та «рапорт».</p> <p>Технічні прийоми вирізування силуетних зображень.</p> <p>Навчально-творче завдання на створення простої рапортної витинанки в смужці з використанням силуетних зображень простих природних форм.</p> <p>Робочі матеріали та інструменти: папір кольоровий формату А5/А4, простий олівець, гумка, ножиці, клей, серветка тощо.</p>	2	<p>Називає що таке «орнамент», знає як визначається його рапорт.</p> <p>Виконує просту рапортну витинанку на основі вивчених технічних прийомів вирізування.</p>
Модуль 3. Одинарна (осьова) симетрична витинанка.	Зображення квітів та птахів у мистецтві витинанки (на прикладі робіт О. Салюка, В. Корчинського,	8	Називає вивчені приклади робіт українських майстрів витинанки, що містять природні форми.

	<p>М. Любас, В. Любаса, І. Зяткіної, І. Кузьменко, О. Шинкаренко та ін.).</p> <p>Символічний зміст образів птахів і квітів в українській народній творчості.</p> <p>Ознайомлення з поняттям «дзеркальна осьова симетрія».</p> <p>Технічні прийоми виконання одинарної осьової симетричної витинанки.</p> <p>Навчально-творче завдання на створення нескладної одинарної (осьової) симетричної витинанки із зображеннями різних мотивів (наприклад, «квіти», «птахи», «будинок» тощо).</p> <p>Робочі матеріали та інструменти: папір кольоровий формату А5 та А4, прості олівці, гумка, ножиці, клей тощо.</p>		<p>Описує символічний зміст вивчених образів в українській народній творчості.</p> <p>Виокремлює (називає) дзеркально-симетричні предмети зі свого оточення.</p> <p>Виконує нескладну одинарну (осьову) симетричну витинанку на основі вивчених технічних прийомів. Підбирає фон та наклеює на нього витинанку за допомогою викладача.</p>
<p>Модуль 4. Розеткова одинарна дольова витинанка в колі та у квадраті.</p>	<p>Особливості створення одинарної дольової витинанки (утворення центральної симетрії за допомогою різної кількості осей). Правила складання паперу (з трьома / чотирма осями симетрії).</p> <p>Принцип «розетки» в утворенні витинанок. Розеткові витинанки в колі («кочіла»²) та у квадраті (стригунці³) на прикладі робіт</p>	<p>12</p>	<p>Називає за допомогою чого утворюється центрально-симетрична форма.</p> <p>Уміє складати папір за вивченими правилами.</p> <p>Розрізняє вивчені варіанти створення розеткових дольових витинанок в колі та у квадраті.</p>

² «Кочіла» – складні мотиви зіркової, хрестової форми з обрамуванням ромбічної чи округлої конфігурації.

	<p>майстрів народного мистецтва (І. Зяткіна, К. Каркадим, В. Корчинський, І. Кузьменко, Л. Проценко та ін.).</p> <p>Технічні прийоми витинання візерунків різної форми.</p> <p>Навчально-творче завдання на створення нескладних розеткових витинанок – сніжинок різної форми та розміру.</p> <p>Робочі матеріали та інструменти: папір кольоровий формату А5 та А4, прості олівці, гумка, ножиці, клей тощо.</p> <p>Навчально-творче завдання на створення нескладних стригунців різного розміру.</p> <p>Робочі матеріали та інструменти: папір кольоровий формату А5 та А4, прості олівці, гумка, ножиці, клей тощо.</p> <p>Навчально-творче завдання на створення ритмічної композиції з раніше вирізаних розеткових витинанок (колективна робота⁴; наприклад, на тему «Зимова казка» тощо).</p> <p>Робочі матеріали та інструменти: папір кольоровий формату А5</p>		<p>Створює нескладні розеткові витинанки різної форми.</p> <p>Створює нескладні стригунці різного розміру.</p> <p>Уміє komponувати вирізані раніше розеткові витинанки в єдину ритмічну композицію за допомогою викладача.</p>
--	---	--	--

³ Стригунці (стриганці) – мотиви, найчастіше квадратної форми, невеликі за розміром 4–8 см (переважно з геометричними візерунками) та 15x15 см (з більш складними силуетними зображеннями, в яких рослинні мотиви поєднували з фігурками людей, тварин і птахів, пізніше – архітектурними мотивами).

⁴ Тут і далі виділення тексту з підкресленням привертає увагу до ключових вимог виконання навчально-творчого завдання.

	<p>та А4, прості олівці, гумка, ножиці, клей тощо.</p> <p>Навчально-творче завдання на створення ритмічної композиції зі сніжинок та стригунців різного розміру (колективна робота). Робочі матеріали та інструменти: папір кольоровий формату А5 та А4, прості олівці, гумка, ножиці, клей тощо.</p> <p>Навчально-творче завдання на створення нескладної одинарної дільової симетричної витинанки «писанка». Робочі матеріали та інструменти: папір кольоровий формату А5 та А4, прості олівці, гумка, ножиці, клей тощо.</p>		<p>Уміє компоувати на площині вирізані раніше сніжинки та стригунці в єдину композицію за допомогою викладача.</p> <p>Створює нескладну одинарну дільову симетричну витинанку «писанка».</p>
Модуль 5. Одинарна осьова симетрична вириванка.		8	
5.1. Симетрична вириванка з рослинними мотивами.	<p>Особливості технік виконання витинанки та вириванки⁵.</p> <p>Зображення природних форм у мистецтві вириванки (на прикладі робіт Д. Короля, Ю. Дунаєвої, М. Любас та ін.).</p> <p>Технічні прийоми виконання одинарної осьової симетричної вириванки.</p> <p>Навчально-творче завдання на створення нескладної одинарної (осьової) симетричної вириванки з рослинним</p>	2	<p>Розрізняє витинанку та вириванку за техніками виконання.</p> <p>Називає вивчені приклади вириванки, що містять природні форми, створені українськими майстрами.</p> <p>Створює нескладну одинарну осьову симетричну вириванку з рослинними мотивами на основі</p>

⁵Пояснення нового матеріалу супроводжується добіркою ілюстративних матеріалів з урахуванням вікових особливостей сприйняття інформації здобувачами освіти.

	<i>мотивом «Квітка».</i> Робочі матеріали та інструменти: <i>папір кольоровий формату А5 та А4, прості олівці, гумка, клей тощо.</i>		вивчених технічних прийомів. Підбирає фон та наклеює на нього вириванку за допомогою викладача.
5.2. Симетрична вириванка із зооморфними мотивами.	Технічні прийоми виконання одинарної осьової симетричної вириванки. Навчально-творче завдання на створення нескладної одинарної (осьової) симетричної вириванки із зооморфними мотивами (наприклад, на тему «Пташка», «Кіт», «Кінь» тощо). Робочі матеріали та інструменти: <i>папір кольоровий формату А5 та А4, прості олівці, гумка, клей тощо.</i>	2	Створює нескладну одинарну осьову симетричну вириванку із зооморфними мотивами на основі вивчених технічних прийомів. Підбирає фон та наклеює на нього вириванку за допомогою викладача.
5.3. Симетрична вириванка з антропоморфними мотивами.	Технічні прийоми виконання одинарної осьової симетричної вириванки. Навчально-творче завдання на створення нескладної одинарної (осьової) симетричної вириванки з антропоморфним мотивом «Янголи». Робочі матеріали та інструменти: <i>папір кольоровий формату А5 та А4, прості олівці, гумка, клей тощо.</i>	2	Створює нескладну одинарну осьову симетричну вириванку з антропоморфними мотивами на основі вивчених технічних прийомів. Підбирає фон та наклеює на нього вириванку за допомогою викладача.
5.4. Симетрична вириванка із символічними мотивами.	Технічні прийоми виконання одинарної осьової симетричної вириванки. Навчально-творче завдання на створення нескладної одинарної (осьової) симетричної вириванки з символічними мотивами (наприклад, на тему «Писанка» тощо).	2	Створює нескладну одинарну осьову симетричну вириванку з символічними мотивами на основі вивчених технічних прийомів. Підбирає фон та

	Робочі матеріали та інструменти: <i>папір кольоровий формату А5 та А4, прості олівці, гумка, клей тощо.</i>		наклеює на нього вириванку за допомогою викладача.
Кількість навчальних годин на рік		35	

Під час виконання програми **підсумкового контролю першого року навчання з дисципліни «Витинанка»** учень / учениця:

оповідає перші відомості з історії виникнення мистецтва витинанки, називає вивчені найпоширеніші традиційні українські мотиви витинанки;

називає основні види матеріалів, правильно та безпечно використовує вивчені інструменти;

виокремлює мотиви та підбирає папір для створення одинарної витинанки / вириванки на основі вивчених основних характеристик форми (силуетність, розмір і колір);

застосовує вивчені базові композиційні засоби (симетрія, стилізація та ритм), найпростіші способи складання аркушу та елементарні технічні прийоми вирізування й виривання;

уміє створити нескладну декоративну композицію вивченими прийомами витинання та виривання за допомогою викладача.

Другий рік навчання. Завдання: ознайомлення з особливостями створення витинанки-іграшки; набуття початкового досвіду оздоблення витинанки-іграшки відповідними декоративними прийомами; вивчення символічного змісту українських фольклорних та міфічних образів (а саме: Берегині, Білобога – Чорнобога та інших); визначення відмінностей утворення багатоколірної складної накладної вириванки та багатоколірної аплікативної композиції в техніці виривання; створення нескладної декоративної багатофігурної композиції вивченими прийомами витинання та виривання.

***Розподіл змісту навчальної програми за модулями
другого року навчання***

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 6. Витинанка-іграшка		21	
6.1 Творчість Сергія Танадайчука.	Типи витинанки за призначенням (настінні, іграшки, фіранки, виставкові). Ознайомлення з витинанками-іграшками на прикладі творів С. Танадайчука. Варіанти / прийоми	2	Розрізняє вивчені типи витинанки за призначенням. Називає вивчені витинанки-іграшки С. Танадайчука. Описує вивчені

	<p>оздоблення витинанки-іграшки (зокрема, графічний малюнок, декоративний розпис, аплікація тощо).</p> <p>Навчально-творче завдання на створення ескізів / замальовок за мотивами творчості С. Танадайчука.</p> <p>Художні матеріали та інструменти: <i>папір формату А4, прості олівці, кольорові олівці, маркери, гумка тощо.</i></p>		<p>варіанти / прийоми оздоблення витинанки-іграшки.</p> <p>Створює замальовки за мотивами творчості С. Танадайчука. Описує власні враження від поєднання виразного силуету та декоративного оздоблення в роботах вивченого автора.</p>
<p>6.2. Витинанки-іграшки за шаблоном (кінь, корова / бик, кіт, коза тощо).</p>	<p>Ознайомлення зі зразками традиційних народних настінних розписів Наддніпрянщини (Київщина, Черкащина), Полтавщини, Слобожанщини, Поділля, Північної Буковини та Півдня України (Херсонщина, Катеринославщина, Миколаївщина), а також у Карпатському регіоні (Бойківщина, Лемківщина та Закарпаття).</p> <p>Особливості техніки виконання витинанки-іграшки за шаблоном (матеріали відповідної щільності, стійка / врівноважена форма іграшки тощо).</p> <p>Навчально-творче завдання на створення витинанки-іграшки за шаблоном «Кінь» (варіант оздоблення за вибором учнів).</p> <p>Робочі матеріали та інструменти: <i>цупкий папір / картон формату А4, кольоровий папір формату А4, прості олівці, кольорові олівці,</i></p>	<p>9</p>	<p>Називає та описує вивчені осередки українських традиційних народних настінних розписів.</p> <p>Створює витинанку-іграшку за шаблоном «Кінь»; декорує її вивченими прийомами за розглянутими зразками або за власною фантазією.</p>

	<p>маркери, гумка, ножиці, клей тощо.</p> <p>Навчально-творче завдання на створення витинанки-іграшки за шаблоном «Корова» / «Бик» (варіант оздоблення за вибором учнів). Робочі матеріали та інструменти: цупкий папір / картон формату А4, кольоровий папір формату А4, прості олівці, кольорові олівці, маркери, гумка, ножиці, клей тощо.</p> <p>Навчально-творче завдання на створення витинанки-іграшки за шаблоном «Кіт» (варіант оздоблення за вибором учнів). Робочі матеріали та інструменти: цупкий папір / картон формату А4, кольоровий папір формату А4, прості олівці, кольорові олівці, маркери, гумка, ножиці, клей тощо.</p> <p>Навчально-творче завдання на створення витинанки-іграшки за шаблоном «Коза» (варіант оздоблення за вибором учнів). Робочі матеріали та інструменти: цупкий папір / картон формату А4, кольоровий папір формату А4, прості олівці, кольорові олівці, маркери, гумка, ножиці, клей тощо.</p>		<p>Створює витинанку-іграшку за шаблоном «Корова» / «Бик»; декорує її вивченими прийомами за розглянутими зразками або за власною фантазією.</p> <p>Створює витинанку-іграшку за шаблоном «Кіт»; декорує її вивченими прийомами за розглянутими зразками або за власною фантазією.</p> <p>Створює витинанку-іграшку за шаблоном «Коза»; декорує її вивченими прийомами за розглянутими зразками або за власною фантазією.</p>
6.3. Витинанка-іграшка за власним задумом (міфічні створіння та символічні образи).	Загальні відомості про традиційні символи та міфічні образи в українському фольклорі (Берегиня,	8	Описує символічний зміст вивчених фольклорних та міфічних образів.

	<p>Білобог – Чорнобог тощо).</p> <p>Навчально-творче завдання на створення витинанки-іграшки на тему «Міфічне створіння». Робочі матеріали та інструменти: папір кольоровий формату А4, прості олівці, кольорові олівці, маркери, гумка, ножиці, клей тощо.</p> <p>Навчально-творче завдання на створення витинанки-іграшки на тему «Берегиня». Робочі матеріали та інструменти: папір кольоровий формату А4, прості олівці, кольорові олівці, маркери, гумка, ножиці, клей тощо.</p> <p>Навчально-творче завдання на створення витинанки-іграшки на тему «Білобог – Чорнобог». Робочі матеріали та інструменти: папір кольоровий формату А4, прості олівці, кольорові олівці, маркери, гумка, ножиці, клей тощо.</p>		<p>Створює за власним задумом витинанку-іграшку на тему «Міфічне створіння»; декорує її вивченими прийомами за розглянутими зразками або за власною фантазією.</p> <p>Створює за власним задумом витинанку-іграшку на тему «Берегиня»; декорує її вивченими прийомами за розглянутими зразками або за власною фантазією.</p> <p>Створює за власним задумом витинанку-іграшку на тему «Білобог – Чорнобог»; декорує її вивченими прийомами за розглянутими зразками або за власною фантазією.</p>
6.4 Використання витинанки-іграшки для створення композиції «Витинанкова казка».	Навчально-творче завдання на створення колективної композиції з опрацьованими персонажами (ігрова форма презентування)⁶.	2	Бере участь у створенні колективної композиції, уміє працювати над спільною ідеєю та комунікувати під час гри.
Модуль 7. Багатоколірна складна накладна вишиванка.	Особливості створення багатоколірної складної накладної вишиванки (з дотриманням законів витинанки, а саме: осьова симетрія,	10	Описує вивчені особливості створення багатоколірної складної накладної вишиванки.

⁶ Формування та розвиток сюжетів гри передбачає різноманітність розташування елементів колективної композиції та варіантів їхньої взаємодії. Приклад сценарію гри наведено в дидактичних додатках.

	<p>силуетність, стилізація / уникнення реалістичності в зображенні, підбір / поєднання кольорів тощо).</p> <p>Основні правила побудови композиції (цілісність, визначення центру композиції, супідрядність елементів, рівновага).</p> <p>Вивчення творів майстрів народного мистецтва, визначення особливостей виконання цих творів (О. Шинкаренко, О. Городинська, Ю. Дунаєва, М. Любас та ін.).</p> <p>Технічні прийоми виконання багатоколірної складної накладної вишивки.</p> <p>Навчально-творче завдання на створення багатоколірної складної накладної вишивки «Квітка»⁷.</p> <p>Робочі матеріали та інструменти: папір кольоровий формату А5 та А4, прості олівці, гумка, клей тощо.</p> <p>Навчально-творче завдання на створення багатоколірної складної накладної вишивки «Птахи».</p> <p>Робочі матеріали та інструменти: папір кольоровий формату А5 та А4, прості олівці, гумка, клей тощо.</p>		<p>Називає вивчені правила побудови композиції.</p> <p>Описує особливості виконання вишивки у вивчених творах майстрів народного мистецтва.</p> <p>Створює вивченими технічними прийомами багатоколірну складну накладну вишивку «Квітка».</p> <p>Створює вивченими технічними прийомами багатоколірну складну накладну вишивку «Птахи».</p>
--	---	--	--

⁷Зазначені нижче мотиви багатоколірної складної накладної вишивки утворюються з відповідним рівнем стилізації / спрощення зображення.

	<p>Навчально-творче завдання на створення багатоколірної складної накладної вишивки «Риби». Робочі матеріали та інструменти: папір кольоровий формату А5 та А4, прості олівці, гумка, клей тощо.</p> <p>Навчально-творче завдання на створення багатоколірної складної накладної вишивки «Котики-муркотики». Робочі матеріали та інструменти: папір кольоровий формату А5 та А4, прості олівці, гумка, клей тощо.</p> <p>Навчально-творче завдання на створення багатоколірної складної накладної вишивки «Янголи» та «Хрест». Робочі матеріали та інструменти: папір кольоровий формату А5 та А4, прості олівці, гумка, клей тощо.</p>		<p>Створює вивченими технічними прийомами багатоколірну складну накладну вишивку «Риби».</p> <p>Створює вивченими технічними прийомами багатоколірну складну накладну вишивку «Котики-муркотики».</p> <p>Створює вивченими технічними прийомами багатоколірну складну накладну вишивку «Янголи» та «Хрест».</p>
<p>Модуль 8. Багатоколірна аплікативна композиція в техніці вишивання (підсумкова робота).</p>	<p>Прийоми утворення асиметричної композиції (відхилення від центральної осі, використання елементів різних розмірів, кольорів та форм, передача динаміки).</p> <p>Ознайомлення з аплікативними композиціями в техніці вишивання авторства Ольги Шинкаренко та інших митців.</p> <p>Навчально-творче завдання на створення багатоколірної</p>	<p>4</p>	<p>Називає вивчені прийоми утворення асиметричної композиції.</p> <p>Розрізняє багатоколірну складну накладну вишивку та багатоколірну аплікативну композицію в техніці вишивання.</p> <p>Створює початковий ескіз багатоколірної асиметричної</p>

	<i>аплікативної композиції в техніці вишивання (із зображеннями рослин, птахів, тварин, людей тощо). Роботі передуює ескіз. Робочі матеріали та інструменти: папір кольоровий формату А4 та А3, прості олівці, гумка, клей тощо.</i>		композиції за власним задумом або за допомогою викладача. Створює багатоколірну та багатофігурну аплікативну композицію в техніці вишивання.
Кількість годин на рік		35	

Під час виконання програми **підсумкового контролю другого року навчання з дисципліни «Витинанка»** учень / учениця:

уміє створювати витинанки-іграшки за шаблоном, за мотивами творів С. Танадайчука та за власним задумом;

самостійно оздоблює витинанки-іграшки вивченими прийомами (декоративним розписом, графічним малюнком, аплікацією);

правильно передає символічний зміст вивчених українських фольклорних та міфічних образів у власних творчих роботах;

створює самостійно або за допомогою викладача багатоколірну складну накладну вишиванку та багатоколірну багатофігурну аплікативну композицію в техніці вишивання з урахуванням їхніх відмінностей.

Третій рік навчання. Завдання: розбір основних орнаментальних мотивів української традиційної витинанки (геометричні, рослинні, зооморфні, антропоморфні, архітектурні тощо) та поліпшення практичних навичок їхньої образної стилізації; набуття навичок побудови ритмічних композицій зі стригунців; створення декоративних симетричних композицій на основі одинарної осьової, дольової у квадраті та стрічкової витинанок.

***Розподіл змісту навчальної програми за модулями
третього року навчання***

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 9. Перетворення природних форм на декоративні образи в традиціях української витинанки.	Зображення тварин, птахів, антропоморфних образів (вершників, козаків, янголів, ляльок, «бабів»), міфологічних образів у мистецтві української традиційної витинанки (на прикладі творчих робіт майстрів С. Алієва-Ковики, О. Отаманюка,	10	Описує варіанти зображень традиційних декоративних образів української витинанки, розрізняє їх у вивчених роботах майстрів.

	<p>Т. Крамаренка, В. Корчинського та ін.).</p> <p>Міфологічна символіка тварин, птахів, антропоморфних образів у творах українського фольклору⁸.</p> <p>Особливості образної стилізації зображень природних форм (максимальне спрощення, виокремлення головного, узагальнення, відсутність реалізму / умовність), оздоблення їх декоративними деталями.</p> <p>Навчально-творче завдання на створення стилізованого образу тварин (одинарна симетрична (осьова) витинанка; наприклад, кінь, олень, баран, корова, кіт, бик, коза; <u>4-5 образів за вибором учнів</u>).</p> <p>Робочі матеріали та інструменти: папір кольоровий формату А5 та А4, прості олівці, гумка, ножиці, клей тощо.</p> <p>Навчально-творче завдання на створення стилізованого образу птахів (одинарна симетрична (осьова) витинанка; наприклад, півень, сокіл, лелека, журавель, сова, сорока; <u>4-5 образів за вибором</u></p>		<p>Оповіді про символіку вивчених міфічних образів українського фольклору.</p> <p>Знає та використовує прийоми стилізації під час перетворення природних форм.</p> <p>Створює стилізований образ тварин у традиціях української витинанки.</p> <p>Створює стилізований образ птахів у традиціях української витинанки.</p>
--	---	--	--

⁸За матеріалами книги: Олена Таланчук, Вікторія Завадська, Ярослава Музиченко, Оксана Шалак **100 найвідоміших образів української міфології** / під заг ред. Олени Таланчук. Київ : Орфей, 2002. 448 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Talanchuk_Olena/100_naividomishykh_obraziv_ukrainskoi_mifolohii

	<p><u>учнів</u>).</p> <p>Робочі матеріали та інструменти: <i>папір кольоровий формату А5 та А4, прості олівці, гумка, ножиці, клей тощо</i>.</p> <p>Навчально-творче завдання на створення стилізованого образу людей (одинарна симетрична (осьова) витинанка; <i>наприклад, козаки, вершники, янголи, ляльки, танець краков'як, «баби»</i>; <u>4-5 образів за вибором учнів</u>).</p> <p>Робочі матеріали та інструменти: <i>папір кольоровий формату А5 та А4, прості олівці, гумка, ножиці, клей тощо</i>.</p> <p>Навчально-творче завдання на створення симетричної декоративної композиції «Вазон» у традиціях української витинанки (на основі раніше створених мотивів). <u>Роботі передує ескіз</u>.</p> <p>Робочі матеріали та інструменти: <i>папір кольоровий формату А5 та А4, прості олівці, гумка, ножиці, клей тощо</i>.</p>		<p>Створює стилізований образ людей у традиціях української витинанки.</p> <p>Створює симетричну декоративну композицію «Вазон» у традиціях української витинанки.</p>
<p>Модуль 10. Створення ритмічних композицій зі стригунців (одинарна дольова витинанка у квадраті).</p>	<p>Основні орнаментальні мотиви (геометричні, рослинні, зооморфні, антропоморфні, архітектурні тощо). Регіональні відмінності українських дольових витинанок у квадраті (за мотивами – ромбики, луки, косиці тощо; за схемами складань – «четверик», «восьмерик»);</p>	<p>10</p>	<p>Називає та описує основні орнаментальні мотиви.</p> <p>Вирізняє регіональні українські дольові витинанки у квадраті за їхніми вивченими відмінностями.</p>

	<p>за колірною гамою тощо).</p> <p>Застосування стригунців у побуті в якості хатніх прикрас (на прикладі робіт майстрів української витинанки В. Корчинського, К. Каркадим, І. Зяткіної, Л. Проценко та ін.).</p> <p>Навчально-творче завдання на створення одинарної дольової витинанки у квадраті (наприклад, <u>15–20 штук з різноманітними орнаментальними мотивами, різних за розміром та кольором</u>).</p> <p>Робочі матеріали та інструменти: <i>папір кольоровий формату А4, прості олівці, гумка, ножиці тощо.</i></p> <p>Навчально-творче завдання на створення ритмічної композиції зі стригунців «Хрест» (з <u>вирізаних раніше елементів</u>).</p> <p>Робочі матеріали та інструменти: <i>папір кольоровий формату А4 та А-3, прості олівці, гумка, ножиці, клей тощо.</i></p> <p>Навчально-творче завдання на створення ритмічної декоративної композиції зі стригунців на основі образу людини (наприклад, на тему</p>		<p>Називає вивчені варіанти поєднання стригунців для традиційного оздоблення українського житла.</p> <p>Створює одинарну дольову витинанку у квадраті з різноманітними орнаментальними мотивами.</p> <p>Створює ритмічну композицію зі стригунців «Хрест».</p> <p>Створює ритмічну декоративну композицію зі стригунців на основі образу людини.</p>
--	---	--	--

	<p>«Лялька» з <i>вирізаних раніше елементів</i>⁹).</p> <p><u>Роботі передує заготовка необхідної кількості елементів.</u></p> <p>Робочі матеріали та інструменти: <i>папір кольоровий формату А3 та А2, прості олівці, гумка, ножиці, клей тощо.</i></p> <p>Навчально-творче завдання на створення ритмічної декоративної композиції зі стригунців «Вазон» (<u>колективна робота</u>; виконується з <i>вирізаних раніше елементів</i>).</p> <p>Робочі матеріали та інструменти: <i>папір кольоровий формату А4 та А3, прості олівці, гумка, ножиці, клей тощо.</i></p>		Створює ритмічну декоративну композицію зі стригунців «Вазон».
<p>Модуль 11.</p> <p>Одинарна стрічкова витинанка (лиштва).</p>	<p>Українські традиційні орнаментальні мотиви витинанки-лиштви (геометричний, рослинний).</p> <p>Принципи побудови стрічкової витинанки (складання смуги паперу товщиною до 8 шарів; певний <i>рапорт</i> – елемент зображення, що повторюється; центральна вісь рапорту розташована на згині паперу).</p> <p>Технічні прийоми виконання стрічкових орнаментів (місця</p>	10	<p>Вирізняє вивчені українські традиційні орнаментальні мотиви стрічкової витинанки-лиштви.</p> <p>Описує принципи побудови одинарної стрічкової витинанки.</p>

⁹Для втілення обраної теми ритмічної декоративної композиції зі стригунців на основі образу людини мають бути заздалегідь заготовлені / вирізані відповідні елементи (зокрема парні) – частини фігури ляльки: голова, тулуб, руки, ноги; а також елементи її вбрання: віночок зі стрічками, стригунці для зображення плахти чи вишивки сорочки тощо.

	<p>згину паперу залишаються цілими; центр мотиву знаходиться на місці згину паперу; штрихування фрагментів, що видалятимуться тощо).</p> <p>Навчально-творче завдання на створення стрічкової витинанки з геометричним орнаментом (8–10 мотивів).</p> <p>Робочі матеріали та інструменти: <i>папір кольоровий формату А4 (щільність 80 г/м²) та А3 (щільність 160–200 г/м²), прості олівці, гумка, ножиці, клей тощо.</i></p> <p>Навчально-творче завдання на створення стрічкової витинанки з рослинним орнаментом (8–10 мотивів).</p> <p>Робочі матеріали та інструменти: <i>папір кольоровий формату А4 (щільність 80 г/м²) та А3 (щільність 160–200 г/м²), прості олівці, гумка, ножиці, клей тощо.</i></p> <p>Навчально-творче завдання на створення простої ритмічної композиції «Доріжка» (із <u>раніше виконаних варіантів стрічкових витинанок</u>).</p> <p>Робочі матеріали та інструменти: <i>папір кольоровий формату А4 (щільність 80 г/м²) та А3 (щільність 160–200 г/м²), прості олівці, гумка, ножиці, клей тощо.</i></p>		<p>Створює вивченими технічними прийомами одинарну стрічкову витинанку з геометричним орнаментом.</p> <p>Створює вивченими технічними прийомами одинарну стрічкову витинанку з рослинним орнаментом.</p> <p>Створює вивченими технічними прийомами просту ритмічну композицію із одинарних стрічкових витинанок.</p>
--	--	--	--

Модуль 12. Декоративна композиція із одинарної осьової, дольової у квадраті та стрічкової витинанок.	<p>Особливості композиційної побудови рушників та килимів (симетрія, центр композиції, кайма / облямівка, колірні сполучення, оздоблення країв, варіанти заповнення площини рушника або килима).</p> <p><i>Навчально-творче завдання на створення декоративної композиції «Рушник» з використанням технік осьової, дольової у квадраті та стрічкової витинанок.</i></p> <p>Робочі матеріали та інструменти: <i>папір кольоровий формату А4 та формату 30х80см (половина А1), прості олівці, гумка, ножиці, клей тощо.</i></p>	<p>5</p>	<p>Описує особливості композиційної побудови рушників та килимів.</p> <p>Створює декоративну композицію з поєднанням осьової, дольової у квадраті та стрічкової витинанок.</p>
Кількість годин на рік	<p>35</p>		

Під час виконання програми **підсумкового контролю третього року навчання з дисципліни «Витинанка»** учень / учениця:

вирізняє та описує основні орнаментальні мотиви української традиційної витинанки;

виконує ескізні варіанти стилізованих зображень різноманітних природних форм у традиціях української витинанки;

знаходить оптимальні варіанти komponування елементів ритмічної композиції зі стригунців, визначає пропорції між її окремими частинами та елементами, самостійно з'єднує всі елементи композиції з фоном;

використовує одинарну осьову, дольову у квадраті та стрічкову витинанки для створення декоративних симетричних композицій.

Четвертий рік навчання. Завдання: розширення знань про традиційні знаки та символи в українському фольклорі та декоративному мистецтві, вивчення прикладів їхнього відтворення у витинанці; опрацювання базових технічних прийомів створення різноманітних витинанок та вириванок відповідної складності (одинарна одноосьова та розеткова, складна накладна, складна складена у квадраті та в колі, стрічкова витинанка тощо); створення за власним творчим задумом симетричних декоративних композицій у вивчених техніках.

**Розподіл змісту навчальної програми за модулями
четвертого року навчання**

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
<p>Модуль 13. Одинарна стрічкова витинанка (лиштва)¹⁰.</p>	<p>Українські традиційні орнаментальні мотиви витинанки-лиштви (зооморфний, антропоморфний, архітектурний тощо).</p> <p>Цілісність рапортів зооморфного, антропоморфного та архітектурного орнаментів у витинанці-лишті (центральна вісь елементів, зокрема, фігури людини, тварини, птаха або будівлі розташована на згині паперу).</p> <p>Навчально-творче завдання на створення <u>одного рапорту</u> для <u>лиштви</u> із <u>зображенням фігури людини</u>. Робочі матеріали та інструменти: <i>папір для ескізів формату А4, прості олівці, гумка, ножиці тощо.</i></p> <p>Навчально-творче завдання на створення <u>зооморфного орнаменту в одинарній стрічці</u>. Робочі матеріали та інструменти: <i>папір кольоровий формату А4 (щільність 80 г/м²) та А3 (щільність 160-200 г/м²), прості олівці, гумка, ножиці, клей тощо.</i></p>	<p style="text-align: center;">12</p>	<p>Вирізняє вивчені українські традиційні орнаментальні мотиви стрічкової витинанки-лиштви.</p> <p>Дотримується правила цілісності орнаментального рапорту у витинанці під час створення його ескізних варіантів.</p> <p>Створює окремий рапорт для лиштви із зображенням фігури людини.</p> <p>Створює одинарну стрічкову витинанку із зооморфним мотивом.</p>

¹⁰ Продовження вивчення навчального матеріалу модуля 11.

	<p>Навчально-творче завдання на створення антропоморфного орнаменту в одинарній стрічці. Робочі матеріали та інструменти: папір кольоровий формату А4 (щільність 80 г/м²) та А3 (щільність 160–200 г/м²), прості олівці, гумка, ножиці, клей тощо.</p> <p>Навчально-творче завдання на створення архітектурного орнаменту в одинарній стрічці. Робочі матеріали та інструменти: папір кольоровий формату А4 (щільність 80 г/м²) та А3 (щільність 160–200 г/м²), прості олівці, гумка, ножиці, клей тощо.</p>		<p>Створює одинарну стрічкову витинанку з антропоморфним мотивом.</p> <p>Створює одинарну стрічкову витинанку з архітектурним мотивом.</p>
<p>Модуль 14. Складна накладна (розеткова) витинанка в колі та у квадраті.</p>	<p>Ознайомлення з традиційними геометричними та рослинними орнаментальними мотивами складної накладної (розеткової) витинанки в колі та у квадраті (на прикладі творчих робіт українських майстрів Л. Бабіч, Н. Авдеєнко та ін.).</p> <p>Особливості техніки виконання складної накладної (розеткової) витинанки в колі та у квадраті (розмір елементів 4–8 см; кількість шарів паперу 4–10; колірні поєднання).</p> <p>Навчально-творче завдання на створення</p>	<p>6</p>	<p>Обирає українські традиційні геометричні та рослинні мотиви для створення власної складної накладної (розеткової) витинанки в колі та у квадраті.</p> <p>Описує особливості техніки виконання складної накладної (розеткової) витинанки в колі та у квадраті.</p> <p>Створює складну накладну</p>

	<p><i>складної накладної (розеткової) витинанки в колі з геометричним / рослинним орнаментом (мотив за вибором учнів)</i></p> <p>Робочі матеріали та інструменти: <i>папір кольоровий формату А4 та А3, прості олівці, гумка, ножиці, клей тощо.</i></p> <p>Навчально-творче завдання на створення складної накладної (розеткової) витинанки у квадраті з геометричним / рослинним орнаментом (мотив за вибором учнів)</p> <p>Робочі матеріали та інструменти: <i>папір кольоровий формату А4 та А3, прості олівці, гумка, ножиці, клей тощо.</i></p>		<p>(розеткову) витинанку в колі з геометричним / рослинним орнаментом; уміє в ній гармонійно поєднувати кольори.</p> <p>Створює складну накладну (розеткову) витинанку у квадраті з геометричним / рослинним орнаментом; уміє в ній гармонійно поєднувати кольори.</p>
<p>Модуль 15. Складна складена (поліхромна) витинанка / вириванка¹¹.</p>	<p>Особливості техніки виконання складної складеної (поліхромної) витинанки / вириванки (розмір елементів 4–8 см, кількість шарів 4–10, колірні поєднання).</p> <p>Походження мотивів «квітка», «сонечко» в українській витинанці / вириванці.</p> <p>Навчально-творче завдання на створення складної складеної (поліхромної) витинанки / вириванки «квітка» (техніка виконання за вибором учнів; 8–10 елементів).</p> <p>Робочі матеріали та</p>	6	<p>Описує особливості створення складної складеної (поліхромної) витинанки / вириванки; застосовує їх на практиці.</p> <p>Оповідляє історію походження мотивів «квітка», «сонечко» в українській витинанці / вириванці.</p> <p>Створює складну складену (поліхромну) витинанку / вириванку «квітка».</p>

¹¹ Пропонується виконувати мотиви і композиції в обох техніках.

	<p>інструменти: <i>папір кольоровий формату А4 та А3, прості олівці, гумка, ножиці, клей тощо.</i></p> <p>Навчально-творче завдання на створення складної складеної (поліхромної) витинанки / вишиванки «сонечко» (техніка виконання за вибором учнів; 8–10 елементів).</p> <p>Робочі матеріали та інструменти: <i>папір кольоровий формату А4 та А3, прості олівці, гумка, ножиці, клей тощо.</i></p>		<p>Створює складну складену (поліхромну) витинанку / вишиванку «сонечко».</p>
<p>Модуль 16. Універсальні символи українського народного мистецтва.</p>	<p>Універсальна модель світу в символіці українського народного мистецтва.</p> <p>Різновиди символів / знаків «Дерево життя», «Вазон», «Берегиня», їхні відмінності та спільні риси на прикладі робіт майстрів української витинанки (І. Зяткіна, І. Кузьменко, В. Корчинський, М. Любас, Н. Кушнір, О. Салюк та ін.).</p> <p>Навчально-творче завдання на створення осьової витинанки «Дерево життя» / «Вазон» / «Берегиня» (символ за вибором учнів).</p> <p><u>Роботі передуює ескіз.</u></p> <p>Робочі матеріали та інструменти: <i>папір кольоровий формату А4 та А3, прості олівці, гумка, ножиці, клей тощо.</i></p>	<p>4</p>	<p>Описує символічний зміст вивчених мотивів, називає відмінності та спільні риси їхніх різновидів, осмислено обирає їх зображення під час створення композиції за власним творчим задумом.</p> <p>Створює за власним задумом осьову витинанку з універсальними українськими символами / знаками.</p>

<p>Модуль 17. Килимова композиція у витинанці (підсумкова робота).</p>	<p>Українські традиційні килими (на прикладі робіт народних майстрів килимарства Є. Пілюгіна, С. Ганжи та ін.).</p> <p>Килимова композиція у виконанні майстрів української витинанки (В. Співак, Л. Бабіч, О. Вакуленко, Н. Сташкевич та ін.).</p> <p>Основні елементи композиції килима: (центральний мотив, рамка / бордюр, поле, повторювані елементи, розмір тощо).</p> <p>Принципи композиційної побудови килимів: симетрія (центральна-осьова симетрія, коли медальйон у центрі, оточений симетричними орнаментами; радіальна симетрія, коли орнаменти розходяться від центру до країв); асиметрична композиція; стилістична єдність орнаментальних мотивів у композиції; колірні поєднання.</p> <p><i>Навчально-творче завдання на створення декоративної композиції «Килим» (символіка елементів за вибором учнів).</i> <i>Роботі передуює ескіз.</i></p> <p>Робочі матеріали та інструменти: папір кольоровий формату А4, А3 (щільність 80 г/м²), папір для тла формату А2 або аркуш кольорового паперу 50х70 см (щільність 160–200 г/м²), прості</p>	<p>7</p>	<p>Називає регіони українського традиційного килимарства та описує вивчені приклади килимової композиції у витинанці.</p> <p>Називає основні елементи композиції килима, розрізняє їх у наведених прикладах.</p> <p>Описує принципи композиційної побудови килимів.</p> <p>Створює за власним творчим задумом декоративну композицію «Килим».</p>
---	--	-----------------	---

	<i>олівці, гумка, ножиці, клей тощо.</i>		
Кількість годин на рік		35	
Загальна кількість годин на курс (елементарний підрівень початкової мистецької освіти)		140	

Під час виконання програми **підсумкового контролю з дисципліни «Витинанка»** учень / учениця:

проявляє шанобливе ставлення до української культурної спадщини та мистецьких традицій, вирізняє та описує основні орнаментальні мотиви і знаки / символи української традиційної витинанки;

виконує ескізні варіанти стилізованих зображень різноманітних орнаментальних мотивів у традиціях української витинанки;

використовує одинарну одноосьову та розеткову, складну накладну, складну складену у квадраті та в колі, стрічкову витинанки / вириванки для створення власних декоративних симетричних композицій;

створює декоративну композицію відповідної складності у вивчених техніках витинання / виривання.

ДИДАКТИЧНІ ДОДАТКИ

Дидактичні матеріали містять сценарну розробку до підмодуля 6.2. Використання витинанки-іграшки для створення композиції «Витинанкова казка» та ілюстративний матеріал щодо виконання навчально-творчих завдань за кожним роком навчання.

Сценарії гри «Витинанкова казка»

Витинанкова казка – це чи не перший дотик учнів до театрального дійства. Театр має велике значення для дорослої людини, а для дитини присутність театралізованих дійств у житті незамінна.

Що дає театр? Театр – це експресивний вид мистецтва, і тому здатен вплинути на емоційному рівні: діти переживають разом з героями, співчувають їм. Вистава формує систему цінностей та принципів. Дитина на власні очі бачить добро і зло, радість і смуток, заздрість та милосердя. І це сильніше закріплюється у свідомості, ніж слово. Врешті, театр розвиває фантазію та уяву.

Участь у театральних постановках підвищує комунікативність учнів. Учень / учениця спілкується з героями вистави, іншими людьми, ділиться своїми враженнями, вчиться вести діалоги. Це чудовий спосіб навчитися виступати перед публікою та стати більш «відкритим». Гра в театр розвиває пам'ять, правильне мовлення, збільшує словниковий запас.

Залучити здобувачів освіти до театру можна у два способи: показати виставу або запропонувати зіграти в ній. Для учнів молодшого віку краще влаштовувати різноманітні постановки, використовуючи підручні засоби. Сюжетом постановки може бути казка або власна історія. Дитині буде легше сприймати виставу, якщо вона активно залучена до участі в ній.

Тому, учні на уроках зробивши своїх тваринок, спільно з викладачами створюють казку. Локацією (місцем, де розгортаються казкові події) може стати простір робочого столу в класі або спеціальний плаский майданчик невеликого розміру (100x200 см) із заздалегідь підготовленими декораціями. Кількість дійових осіб визначається кількістю виготовлених витинанок-іграшок. Як і в будь-якій казці, у сюжеті нашої гри можуть бути передбачені найрізноманітніші повороти та приклади взаємодії персонажів.

Створення казки починається з питань та відповідей.

З яких слів найчастіше починається казка? – Жили-були..., одного разу...

Хто наші герої? – Кінь, кіт, корова, коза...

Де вони жили? – Село, квітова долина, блакитний сад, дивовижна країна, поле...

Якими вони були? Які мали особливі риси?

Який кінь? – Сильний, витривалий, вірний, завзятий...

Корова? – Добра, лагідна, наче мама...

Кіт? – Хитрий, спритний, поміркований, розважливий...

Коза? – Рогата, відважна, наполеглива, трохи войовнича...

Жили-були, але має бути інтрига, пригода...

Що сталося одного разу? – З'явився хтось...

Хто саме? – Міфічне створіння... **Як ми його назвемо?** – Сяйвограй, Світлінка, Сонячник, Крилань... **Який він, Сяйвограй?** – Добрий, теплий, яскравий, світлий, сонячний, світиться в темряві...

Що далі? – Він розповів про складну ситуацію ...

Розвиток подій... Що вирішили робити герої? Що було далі?

Підсумок... Питання... Відповіді... Діти грають, придумують... Що в нас вийшло...

Сюжет:

«Жили-були в одному зеленому селі кінь, кіт, корова та коза. Всі вони були добрими друзями, але кожен мав свою особливу рису:

Кінь був сильний і витривалий.

Кіт – хитрий та спритний.

Корова – лагідна й щедра, завжди ділилася молоком.

Коза – вперта, але відважна.

Одного разу вночі над селом з'явилася міфічна істота – **Сяйвограй**, створіння з крилами, що світилися всіма барвами веселки. Воно принесло звістку: у горах загубилося джерело світла, яке живить сонце. Якщо його не повернути, світ потоне в темряві.

Друзі вирішили вирушити разом:

Кінь ніс їх крізь далекі поля.

Кіт знаходив приховані стежки.

Корова давала молоко, щоб підтримати сили.

Коза відганяла небезпеки своїми рогами.

А **Сяйвограй** освітлював їм дорогу.

Коли вони дісталися гір, то побачили печеру, де джерело світла охороняла потвора Тінь. Вона намагалася налякати тих, хто прийшов, але друзі об'єднали свої сили: кіт відволік, коза сміливо кинулася вперед, кінь розчистив шлях, а корова своїм лагідним голосом заспокоїла темряву. І тоді Сяйвограй повернув джерело світла на небо.

Сонце знову засяяло, а друзі зрозуміли: коли всі різні, але разом – можна перемогти навіть темряву!

Як ми назвемо нашу казку?

«КАЗКА ПРО ДРУЗІВ І СВІТЛО»!

Перший рік навчання
Модуль 1. Витинанка як вид декоративного мистецтва.

Модуль 2. Силуетність – основа витинанки.
*2.1. Силуетне мистецтво та «тіньові фігурки»
як різновид паперотворення.*

2.2. Силуетне зображення природних форм.

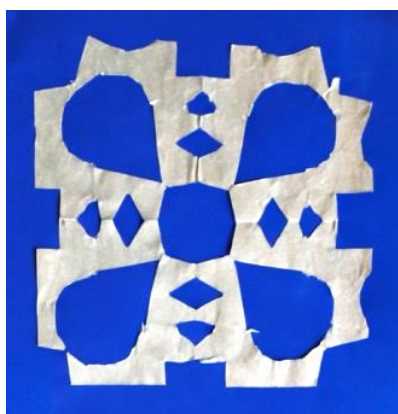
2.3. Створення простого орнаменту.

Модуль 3. Одинарна (осьова) симетрична витинанка.

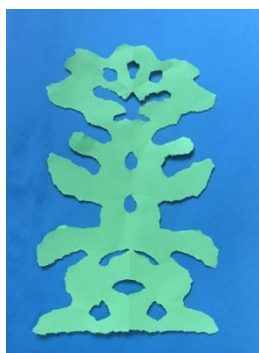
Модуль 4. Розеткова одинарна дольова витинанка в колі та в квадраті.

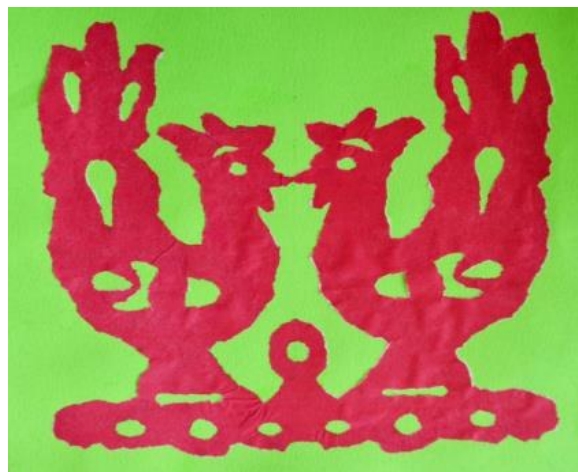
Модуль 5. Одинарна осьова симетрична вириванка.
Вчимося виривати. Вправа для пальчиків. Килимок.

5.1. Симетрична вишиванка з рослинними мотивами.

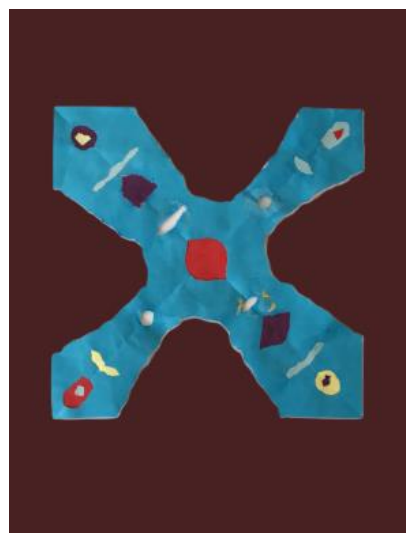
5.2. Симетрична вириванка із зооморфними мотивами.

5.3. Симетрична вириванка з антропоморфними мотивами. Янгол.

5.4. Симетрична вириванка із символічними мотивами. Писанка. Хрест.

Другий рік навчання
Модуль 6. Витинанка-іграшка.
6.1. Творчість Сергія Танадайчука.

6.2. Витинанки-іграшки за шаблоном (кінь, корова / бик, кіт, коза тощо).

6.3. Витинанка-іграшка за власним задумом
(міфічні створіння та символічні образи).

6.4. Використання витинанки-іграшки для створення композиції «Витинанкова казка».

Модуль 7. Багатоколірна складна накладна вириванка.
(«Квітка», «Птахи», «Риби», «Котики-муркотики», «Янголи», «Хрести»)

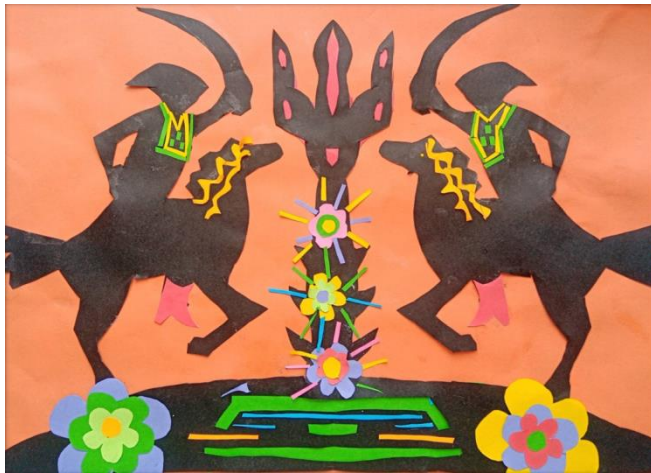
Модуль 8. Багатоколірна аплікативна композиція в техніці виривання (підсумкова робота).

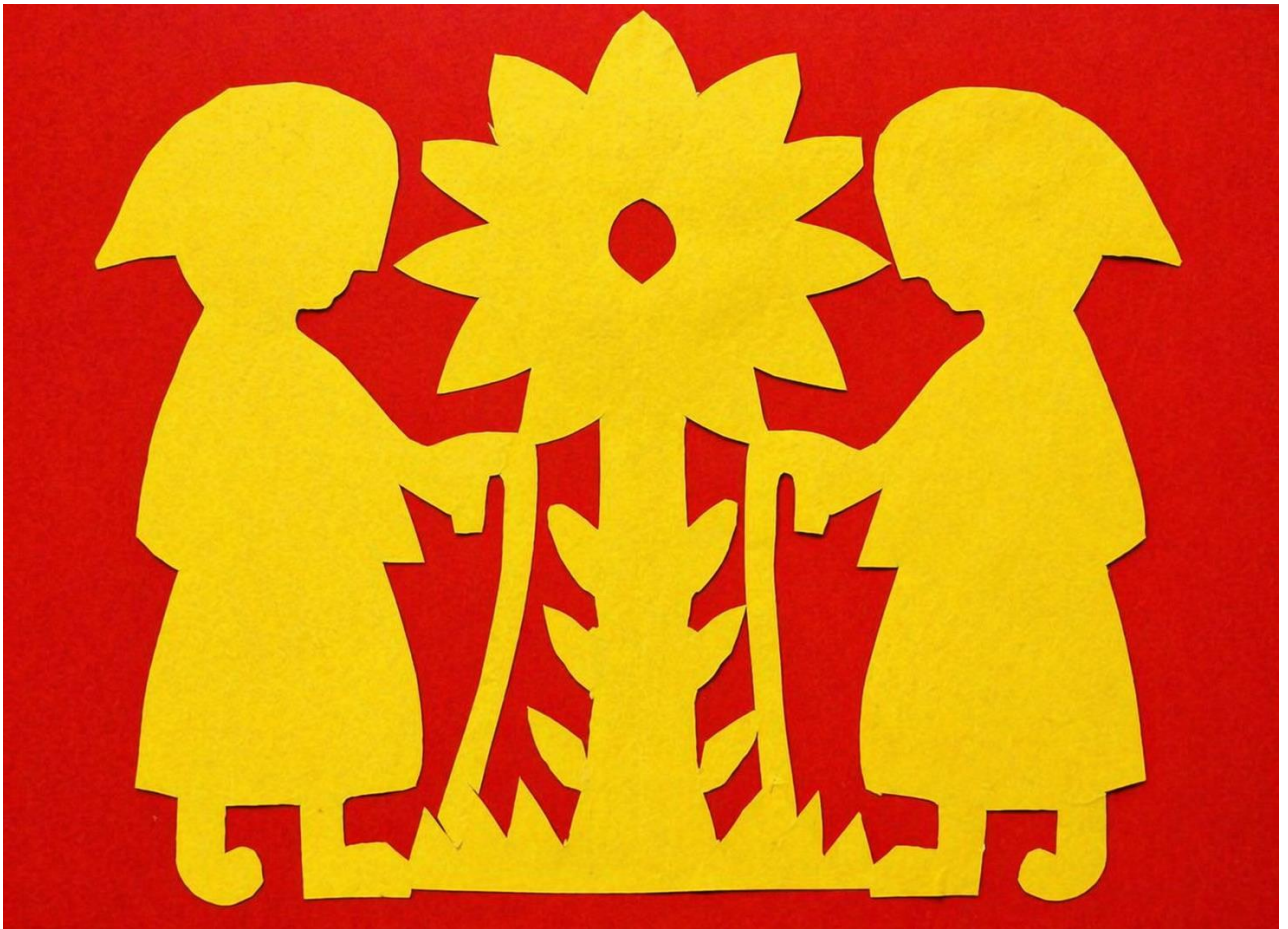

Третій рік навчання

Модуль 9. Перетворення природних форм на декоративні образи в традиціях української витинанки («тварини», «птахи», «люди», «вазон»).

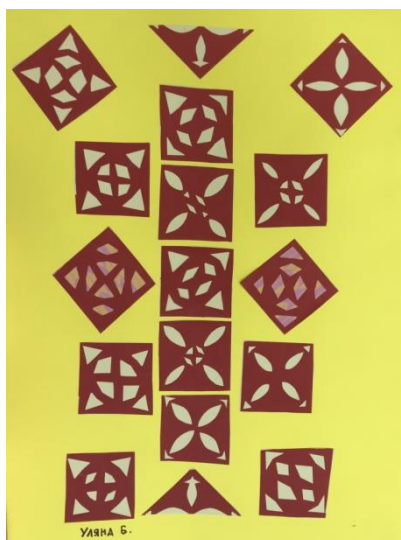

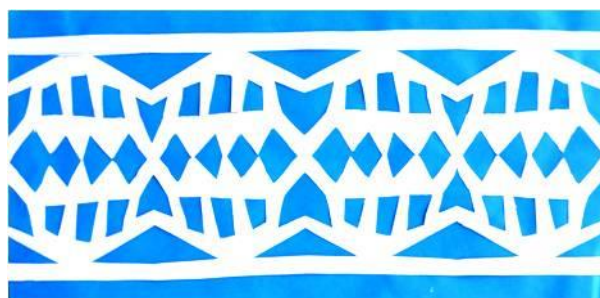

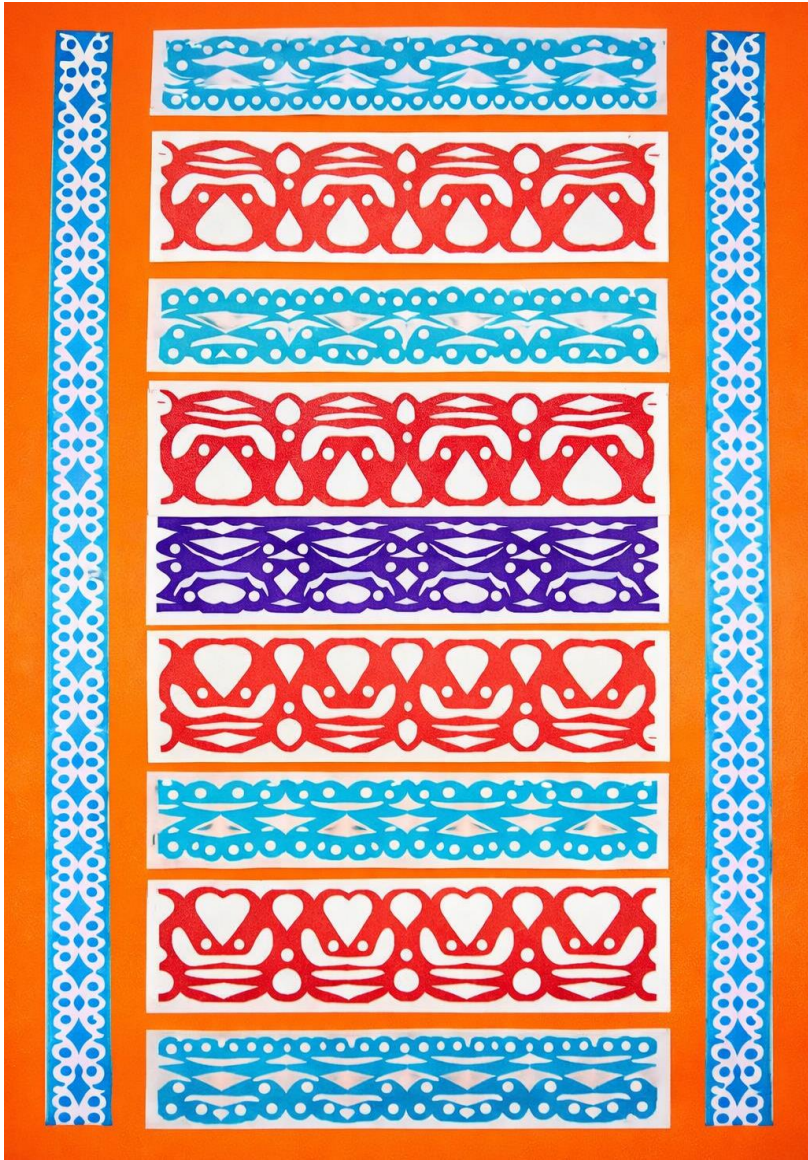
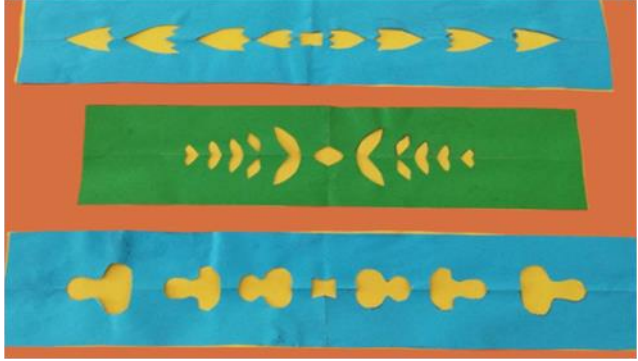
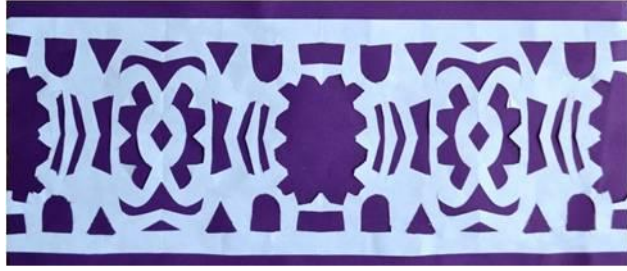
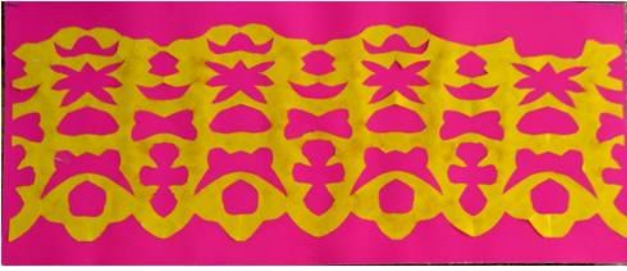
**Модуль 10. Створення ритмічних композицій зі стригунців
(одинарна дольова витинанка в квадраті).**

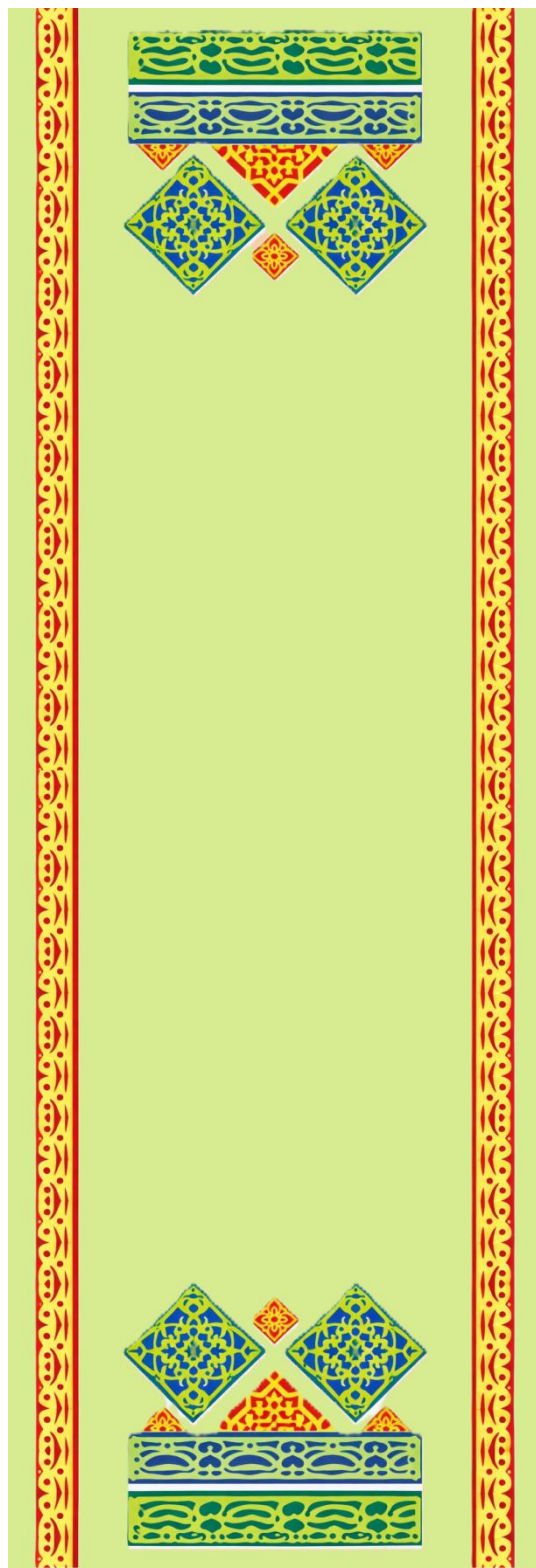

Модуль 11. Одинарна стрічкова витинанка (лиштва). («Доріжка»).

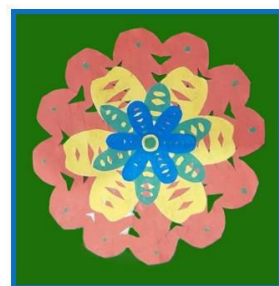
Модуль 12. Декоративна композиція із одинарної осьової, дольової в квадраті та стрічкової витинанок («Рушник»).

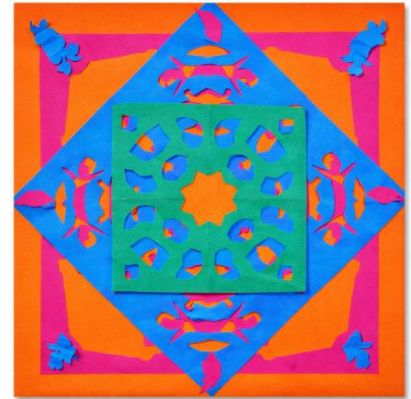
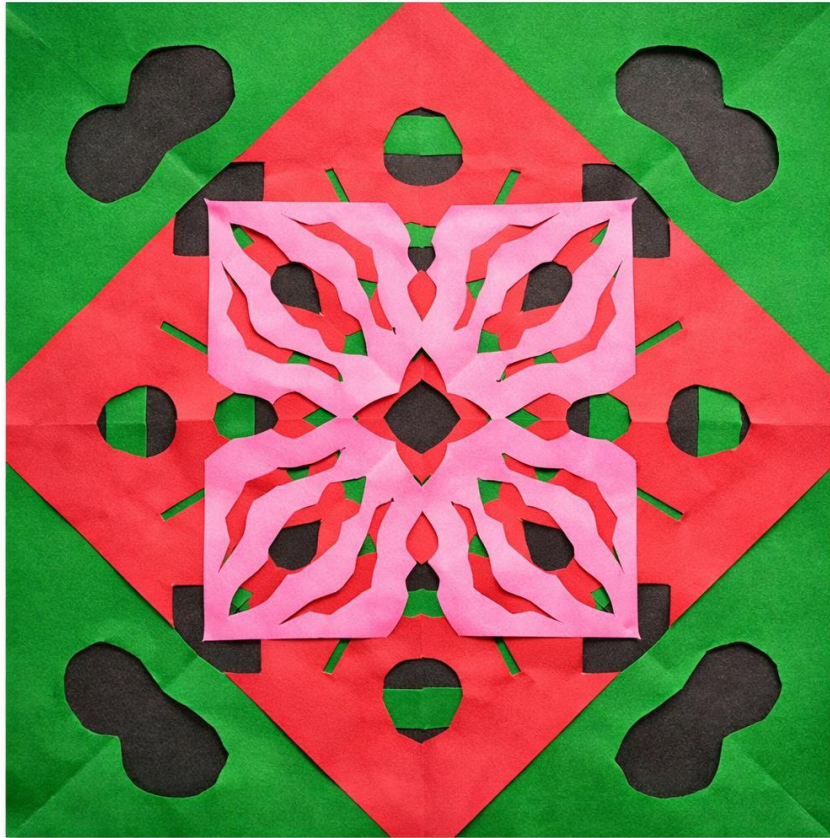

Четвертий рік навчання
Модуль 13. Одинарна стрічкова витинанка (лиштва).
(Зооморфний, антропоморфний, архітектурний орнаменти).

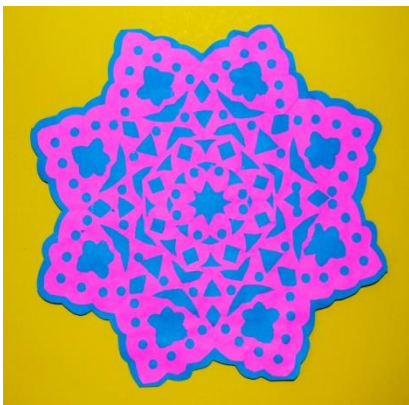

Модуль 14. Складна накладна (розеткова) витинанка в колі та в квадраті.

Модуль 15. Складна складена (поліхромна) витинанка / вириванка
(«квітка», «сонечко»)

**Модуль 16. Універсальні символи українського народного мистецтва
(«Дерево життя», «Вазон», «Берегиня»).**

Модуль 17. Килимова композиція у витинанці (підсумкова робота).

